

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Teraz budując zaczął / Od dymu z komina

Author: Tomasz Gęsina

Citation style: Gęsina Tomasz. (2018). Teraz budując zaczął / Od dymu z komina. W: R. Cudak, W. Hajduk-Gawron, A. Madeja (red.), "Na wyrywki : 100 cytatów z polskiej poezji i dramatu, które powinien znać także cudzoziemiec" (S. 321-323). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIwersytet ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Teraz budując zacząć / Od dymu z komina

O cytacie

Cytat pochodzi z wiersza Leopolda Staffa *Podwaliny*, pomieszczonego w tomie *Wiklina* z 1954 roku. Utwór ukazuje rozpad świata i wynikający z niego kryzys wartości. Wykorzystana w wierszu metafora domu, którego budowa paradoksalnie rozpocznie się „od dymu z komina”, koresponduje z podwójnym znaczeniem słowa „podwalina” (‘coś, co jest początkiem istnienia czegoś’; w budownictwie: ‘pozioma belka, która stanowi podstawę ściany budynku’), w obu przypadkach stanowiącym początek czegoś nowego. Ten szczegółowy plan architektoniczny dostrzega się również w sposobie myślenia – warto postępować nieszablonowo, uzyskując tym samym zaskakujące rozwiązanie. Wiersz pokazuje, że pomimo niepowodzeń należy dążyć do osiągnięcia postawionego celu, czyniąc to często w niekonwencjonalny sposób.

O autorze i jego twórczości

Leopold Staff (1878–1957) – jeden z najważniejszych poetów polskich XX wieku. Tłumacz dzieł antycznych i literatury europejskiej. Już jako dziecko czytał wiele książek, znał na pamięć niektóre utwory Adama Mickiewicza czy Williama Szekspira. Wiele podróżował, zwłaszcza do Włoch. Poeta-filozof, mający wielką świadomość tradycji literackiej, wyczulony na melodię języka polskiego – jest autorem jednego z najgłośniejszych i najbardziej „dźwięcznych” wierszy w całej literaturze polskiej *O szyby deszcz dzwoni, deszcz dzwoni jesienny*. W kolejnych zbiorach Staffa pojawiały się motywy wiejskie oraz poszukiwanie religijności. Pomimo otaczającej poetę sławy był on człowiekiem skromnym, unikającym rozgłosu. Debiutował w epoce MŁODEJ POLSKI, w DWUDZIESTOLECIU MIĘDZYWOJENNYM był uznawany za symbol ciągłości poezji polskiej, chętnie czytano jego utwory również po zakończeniu II wojny światowej. Przedstawiciel KLASYCZMU i FRANCISZKANIZMU w literaturze polskiej XX wieku.

Nawiązania

Do wiersza *Podwaliny* nawiązuje utwór *Serce podchodzi do gardła* Tadeusza Różewicza z tomu *Wyjście* (2004):

razem ze Staffem zacząłem
odbudowę od dymu
z komina

Staff dla Różewicza był zarówno patronem, jak i przyjacielem w latach powojennych. W liryku *Serce podchodzi do gardła* Różewicz za pomocą aluzji powraca do doświadczenia dzielonego ze Staffem oraz podejmuje motyw komina odczytywany w kontekście wydarzeń II wojny światowej (krematoria w obozach zagłady).

Warto wiedzieć

- DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE – zob. **A ty z tej próżni czemu drwisz, kiedy ta próżnia nie drwi z ciebie?*
- FRANCISZKANIZM – nurt literacki początku XX wieku, który nawiązywał do idei zawartych w *Kwiatkach św. Franciszka z Asyżu*. Podstawowe założenia franciszkanizmu realizują się w postawie człowieka prostego, religijnego, żyjącego w zgodzie z naturą i cieszącego się światem. W Polsce ten nurt pojawił się w twórczości poetów Młodej Polski – Leopolda Staffa, Jana Kasprówicza – później był kontynuowany przez Józefa Wittlina i Emila Zegadłowicza. Język poezji franciszkańskiej stylizowano na język potoczny.
- KLASYCYZM – zob. **My rządzą światem, a nami kobiety*
- MŁODA POLSKA – zob. **A to Polska właśnie*

Z opracowań

Podwaliny są wierszem autokomentatorskim, są zarysem auto-monografii. Interpretację tę, intuicyjnie narzucającą się bez oporów, da się z łatwością prześledzić w poezji Staffa [...]. Pojęty jako przejaw „życiowej” postawy manifest *contra spem spero* – sprawdzić się może jedynie w czasie przyszłym, w „wiecznym” czasie przyszłym nadziei. Ale pojęty jako program poetycki – manifest ten sprawdza się także w ponadczasowym czasie teraźniejszym utworu literackiego. W przyjętej tu interpretacji intencjonalny podmiot programu i realne jego

tworzywo zbudowane są z tego samego materiału. Zapowiedź – może się stać częścią realizacji. W *Podwalinach* staje się nią z całą pewnością. Ten wiersz to jednocześnie zamysł i świadectwo odrodzenia własnej poezji. Samoczynny mechanizm poetycki.

Kwiatkowski 2001, 291

Utwór Staffa *Podwaliny* interpretowano niejednokrotnie jako wyłącznie metaforyczny i operujący konceptualnym paradoksem zapis poczucia rozpadu świata oraz kryzysu wartości. Interpretowano trafnie, przeocząc jednak fakt, że wiersz opowiada także o najdosłowniej rozumianym „kominie” krematorium.

Wójcik 2013, 104

Bibliografia

- Czabanowska-Wróbel A., 2009: *Złotnik i śpiewak. Poezja Leopolda Staffa i Bolesława Leśmiana w kręgu modernizmu*. Kraków.
- Jastrun M., 1970: *Wstęp*. W: Staff L.: *Wybór poezji*. Wrocław.
- Kwiatkowski J., 2001: *Leopold Staff „Podwaliny”*. W: Prokop J., Sławiński J., red.: *Liryka polska. Interpretacje*. Gdańsk.
- Wójcik T., 2013: *Figury zaprzeczonej przestrzeni (Różewicz, Celan, Staff)*. „Czytanie Literatury. Łódzkie studia literaturoznawcze”, nr 2.

Tomasz Gęsina